

HET KOLONIAAL WEEKBLAD

ORGAAN DER VEREENIGING

OOST EN WEST

OPGERICHT DOOR KOLONEL G.E.V.L. VAN ZUYLEN,
21 MAART 1900.

„HET KOLONIAAL BELANG IS EEN
ALGEMEEN NEDERLANDSCH BELANG.“

Het hoofddoel der Vereeniging is:

Het verspreiden van populaire kennis omtrent onze Indië onder gansch het volk en het bevorderen der welvaart in die gewesten, om zodoende en ook door het verleenen van onderlinge hulp, ware belangstelling en liefde te kweken tusschen Nederland en hier ginds.

Het lidmaatschap bedraagt f 1.50 tot f — 's jaars, (voor Indië en het buitenland minstens f 2.50).

Zij die f 5.— of meer contribuueeren of een gift in één schenken van f 100.—, zijn donateur(trice).

Aan alle donateurs en leden wordt kosteloos en franco het Koloniaal Weekblad toegezonden.

Inhoud van dit nummer.

Mededeelingen. — Het Atjeh-rapport. — Perskroniek. — Uit de O.I. Mail. — West-Indië. — Van Vreemde Koloniën. — Oost- en West-Indisch Litteratuur Overzicht. — Leeszaal Heulstraat 17. — Officiële Berichten. — Passagierslijst.

MEDEDEELINGEN.

Van BOEATAN:

Onze inzending op de welgeslaagde Nijverheids-Tentoonstelling te Harlingen was een succes. Zij kwam goed tot haar recht en trok zeer de aandacht; haar viel een bekroning ten deel en er werd in die enkele dagen aardig verkocht.

De Leeuwarder Courant van 10 dezer vermeldt:

Ook een eere-diploma werd toegekend aan Boeatan, 's-Gravenhage, die eene kostbare collectie Indische en Japansche (sic!) kunst ter opulstering inzond. We vestigen de aandacht van tentoonstellingbezoekers op deze interessante inzending, die een duidelijk beeld geeft van de Nederlandsch-Indische huisvlijt en kunstnijverheid. Eene nauwlettende beschouwing dezer met zorg geëstaleerde kunstvoortbrengselen overtuigt den bezoeker van de groote kunstvaardigheid der bewoners „van de schoonste parel aan de kroon van Nederland.“

Het Atjeh-rapport.

(Aangeboden).

Het met ongeduld verwachte Atjeh-rapport is dan eindelijk in 't licht gekomen. Wij meenen

het aan het bezadigde en hoogst ernstige adres der vereeniging „Moederland en Koloniën“, in het vorig nummer van dit weekblad opgenomen, te danken te hebben, dat de openbaarmaking ten slotte wat verhaast is. Moge die vereeniging ons nu weder verplichten met een bespreking van dat rapport, onomwonden, op deze fde ernstige, vaderlandslievende wijze. Wij verwachten dat van haar. Het gaat hier om een groot vaderlandsch belang, — de handhaving van ons gezag in Indië, van onzen goeden naam als koloniale mogendheid, — van het geloof in onze goede trouw!

In een artikel: *De Indische begroting en het Atjeh-beleid* in het Koloniaal Weekblad van 14 November 1907 no. 46 zeiden wij a's onze meening over het stelsel van Heutsz, dat daarbij de grootheid en de (politieke) geldduivel hem parten had gespeeld. „De grootheid, waar hij zich Napoleon ten voorbeeld had gesteld, wiens woorden ten aanzien van de Aziatische volkeren „obéir pour eux, c'est craindre“ hem door het hoofd waarden, waar een von Moltke hem voor den geest stond, in den krijg tusschen Frankrijk en Duitschland. „Hoe mank gaat“, schreven wij, „de vergelijking van een Indische expeditie met een Europeeschen oorlog. In den laatsten staan tegenover elkander volkeren van gelijke beschaving, gelijke ontwikkeling, volken, die zich dezelfde middelen tot krijgvoeren kunnen verschaffen; volken, die een punt van verschil hebben uit te vechten, die in den krijg trachten elkander zooveel mogelijk te verzwakken, om zelf sterk te staan; maar die daarna ieder zijns wegs gaan, hun eigen belangen hebben. Een Indische militaire expeditie wordt uitgezonden om een ontrouwen landgenoot te tuchtigen, om een opstand tegen het wettige gezag te dempen. De elementen, die daarbij tegenover elkander staan, zijn niet gelijk, noch in ervaring, noch in ontwikkeling, noch in krijg-beleid, noch in krijgstoerusting, zelfs niet, waar men te doen heeft met een volhardend, krijgshaftig en vrijheidlievend volk als de Atjehers geroemd worden door de bevelhebbers, die tegen hen zijn opgetreden.

De Indische militaire expeditiën zijn beter dan bij de groote Europeesche oorlogen te vergeeijken bij gevaarvolle ontdekkingstochten,

waar men zich in acht moet nemen tegenover arglistige bewoners, die de komst van 't vreemde volk ongaarne zien. De minderwaardigheid van onze tegenpartij bij militaire expedities moet ons uit een krijgskundig oogpunt tot bescheidenheid stemmen bij de beoordeeling onzer overwinningen in Indië. Onze militaire expedities mogen slechts strekken tot tuchtiging van een trouwelozen bondgenoot, of bestraffing van opstandelingen, maar moeten zoo kort mogelijk duren, om verder alles in het werk te stellen, ten einde de in opstand gekomen of tot onwil gedrevenen te doen zijn: vriendschappelijke bondgenooten of willige onderdanen.“ Is dit in Atjeh steeds in het oog gehouden, vroegen wij?

Van Heutsz, gekozen tot Gouverneur-Generaal van Nederlandsch-Indië, als de pacificator van Atjeh, als de man op wiens helderziendheid, wijs beleid, onbaatzuchtigheid, groote vaderlandsliefde door de machthebbenden in Nederland hun vertrouwen was gesteld, heeft de fout begaan — komt het ons voor — van zijn optreden als landvoogd af aan, den heeren in Den Haag in het gevele te hebben willen komen, door hun vooral den schrik te ontnemen, dat Indië eenmaal een beroep zou komen doen op hunne beurs. Bezuiniging, het sluitend maken van de begroting, ja, zoo heeft het ons toegeschenen, kon het zijn, de kans openen op het uitzicht eenmaal weder een batig slot, daaraan moest alles ondergeschikt gemaakt worden, en daarmee ondermijnde hij al het grootsche, dat in zijne denkbeelden mocht gelegen zijn. Als krijgsman overzag hij het „plan de campagne“, dat onmiddellijk tot een resultaat moest leiden, maar was hij begaafd met den blik des staatsmans, die ook de verwijderde gevolgen meet, heeft hij getoond dien te bezitten? In het Atjeh-rapport komt hij tot de bekentenis van in de drie tot vier jaren zijner landvoogdij niet gezien of geweten te hebben, hoe de werkelijke toestand in Atjeh was. Zijn plaatselijk bezoek aan Atjeh heeft „tot uitkomsten geleid, die hij niet verwacht had, niet verwachten kon.“ En toch, wat hij achteraf in van Daalen veroordeelt, is niet anders dan de consequentie van zijn stelsel. Van Daalen is vervangen maar het stelsel blijft gehandhaafd, alleen met de vereischte voorzichtigheid om ongewenschte

wenschte publieke oordeelvellingen worden voorkomen.

In het rapport leest men: *dat niet gebrek aan middelen, maar gebrek aan eendrachtig samenwerken, aan het rationeel benutten van de voorhanden middelen oorzaak is geweest van den minder gunstigen toestand of den onvoldoenden vooruitgang.* Sloop Homeros? Wat deed de Atjeh-pacificator, die als opperlandvoogd bedeed was met het volle vertrouwen van Koningin en Minister, dat hij niet het geringste besef had van den niet minder gunstigen, maar van den hoogst ongunstigen toestand, totdat de Minister, gedreven door de publieke opinie, hem van zijn stoel deed oprijzen om te gaan zien, wat er in Atjeh voorviel?

„In Atjeh zullen weder officieren met aanleg voor de bestuurstaak moeten worden gebezigd voor civiel bestuurswerk, door de onderafdelingschef (hetgeen hun niet meer was toegestaan).” De civiele ambtenaren met aanleg schijnen niet meer te bestaan, ondanks de immer hogere eischen voor benoembaarheid, of zijn zij te loor geraakt in commissie en op de bestuursacademie?

De vloek van het militarisme schreven wij in het Koloniaal Weekblad van 30 April 1908 no. 18, en wij brachten in herinnering de woorden tot David in I Kronijken 28 : 3: *Gij zult in mijnen naam geen huis bouwen, want gij zijt een krijgsman, en gij hebt veel bloeds vergoten.*

In deze dagen van Potgieter-verreering bij het herlezen van Florence ontsnapte ons bij de regels:

„Rampzalige! zie rond langs ied're reede,
„Tot waar uw zuid driedubbele zee verzaemt.

„Zie in uw binnenst, waar toch, waar
heerscht vrede?”

onzes ondanks de zucht: Arm Indië, zal het ook voor u moeten zijn:

„Wie ook na hem den wereldschepter heff,
„Geen hand zal dien meer voeren zonder
vreezen!”

B.

PERSKRONIEK.

INHOUD: Het Atjeh-rapport besproken door het *Nieuws van den Dag*, *Standaard*, *Huisgezin*, en *Land en Volk*. — De *Residentiebode* over het denkbeeld van de aanstelling van een regeeringscommissaris voor civiele zaken in Atjeh. — De heer H. van Kol in het *Volk* over de onlusten ter Westkust van Sumatra.

Het Atjeh-rapport is dan eindelijk ontvangen. De inhoud, wat de algemeene strekking betreft, was voor velen geen geheim meer, maar dat generaal Van Daalen er zoo in zou worden afgetakeld, dat hebben zeker weinigen kunnen of durven verwachten.

In de verschillende persstemmen vindt men deze stemming weder. Maar ook de steller van het rapport, de gouverneur-generaal, heeft alles behalve „une bonne presse”.

Zoo schrijft het *N. v. d. D.*:

„In Atjeh is de teerste plek van Indië. En de heer Snouck Hurgronje is er niet meer om den gouverneur van Atjeh ter plaatse bij te staan in zijn bestuurstaak.

Dit legde op den gouverneur-generaal te Buitenzorg een zeer bijzondere verantwoordelijkheid. Hij wist, dat de heer Van Daalen, daargelaten diens hoedanigheden als krijgsman, als bestuurder een meer dan gewoon toezicht, pijnlijke oplettendheid van de zijde der centrale regeering vereischte.

Vier jaren duurde die toestand. Aan waarschuwingen en critiek heeft het waarlijk niet ontbroken, iedereen wist, dat daarginds niet alles ging zooals het behoorde.

En nu de gouverneur-generaal den toestand eindelijk in bijzonderheden kan nagaan, is het, alsof hij een ontdekking doet!”

En de *Standaard*:

„Van tweeën één zouden we zeggen. De gouverneur-generaal heeft reeds vroeger geweten, hoe het in Atjeh toeging en dan had hij tusschen beide moeten komen. Of wel, hij heeft het niet geweten, en dan had hij verzuimd het noodige verband te leggen tusschen zijn secretarie en den gouverneur van Atjeh.”

Ook het katholieke *Huisgezin*:

„Indien ons één ding nog meer verwondert en haast nog bedenkelijker schijnt dan de benoeming zelf van den heer Van Daalen, dan is het dit, dat de heer Van Heutsz, wetend wat voor een man v. Daalen was, eerst op het eind van het vorig jaar, op verzoek van den minister, naar Atjeh is gegaan om een onderzoek in te stellen, in plaats van tot zulk een onderzoek zelf het initiatief te nemen.

Het wil ons toeschijnen, dat door dit na te laten totdat hij daartoe de opdracht ontving, door den heer Van Heutsz een zeer ernstig verzuim is gepleegd en dat hij door dit verzuim mede aansprakelijk staat voor de ellendige dingen, die, toen hij eindelijk een onderzoek instelde, aan het licht kwamen.

Moet hiermee de zaak uit zijn? Heeft de heer v. Heutsz, eerst door een man als Van Daalen voor het gouverneurschap aan te bevelen, daarna door zijn betreurenswaardig en onverschoonbaar verzuim, wel zóó gehandeld, dat de zaak voor hem geen gevolgen behoeft te hebben?”

Ook *Land en Volk* wijst er op, dat de gouverneur-generaal zich in den heer Van Daalen heeft vergist. Hij heeft dezen als gouverneur van Atjeh gekozen bij gebrek aan een beteren, zegt het vrijdem. orgaan, maar, vervolgt het:

„En toch liet hij hem maar zijn gang gaan, ook toen het voor een ieder duidelijk was, dat de zaken in Atjeh niet liepen zooals gewenscht was!

Hierin ligt iets zeer zonderlings, dat dringend nadere toelichting behoeft. In elk geval is nu reeds gebleken, dat zelfs een in Atjeh-zaken zoo ervaren man als de tegenwoordige gouverneur-generaal, zich in de beoordeeling van de toestanden in dat gewest en van de leiding, aan het bestuur over dat gewest gegeven, schromelijk vergissen kan.

Dit is vooral van beteekenis, omdat dergelijke vergissingen zich in de toekomst ook zouden kunnen voordoen.

Het is een leemte in het Atjehverslag, dat niet naar middelen wordt omgezien om een herhaling van zulk een ramp te voorkomen. Voor den heer Van Daalen is de heer Swart in de plaats getreden. Wie waarborgt echter, dat niet na eenige jaren ook deze blijken zal in de vervulling van zijn taak te kort te schieten?

Er wordt in het verslag gewezen op hetgeen onder het bestuur van den heer Swart op Celebes tot stand kwam. In één adem wordt daaraan echter toegevoegd, dat de bevolking van Celebes minder fanatiek en minder anarchistisch is dan die van Atjeh. De mogelijkheid is bij gevolg geenszins buitengesloten, dat wie met succes werkte op Celebes, de pacificatie van Atjeh niet zal kunnen tot stand brengen.”

Het blad vindt daarin aanleiding nogmaals aan te bevelen de aanstelling van een hoogstaand civiel ambtenaar tot regeeringscommissaris voor Atjehsche aangelegenheden, „die, zonder bekleed te zijn met bestuursmacht, als adviseur van den gouverneur van Atjeh zou kunnen optreden en bij verschil van gevoelen met dezen omtrent gewichtige politieke of bestuursaangelegenheden, een beslissing van den gouverneur-generaal zou kunnen uitlokken.”

De groote pers heeft zich nog niet uitgesproken. *N. Rott. Ct.*, *Algem. Handelsblad*, *Nieuwe Courant* en *Vaderland* moeten zich zeker nog eens bedenken. Dit is dan ook wel noodig, als men in aanmerking neemt, dat de thans verguisde Van Daalen nog geen zes maanden geleden het volle vertrouwen van den gouverneur-generaal genoot. Zonderling, dat tot dusverre nergens is aangedrongen op een verhoor van den beklagde. O. i. zou het toch wenschelijk zijn, dat men generaal Van Daalen in de gelegenheid stelde zich te verdedigen tegen de beschuldigingen, welke tegen hem uitgebracht zijn.

Waar de gouverneur-generaal zoo schromelijk en wel gedurende zoo langen tijd zich kon „vergis- sen”, is het lang niet uitgesloten, dat hij zich hier ook weder vergalopeerd heeft.

Generaal Van Daalen zou misschien wel eens van opvatting kunnen zijn, dat het hier om zijn persoonlijke eer gaat. Drie jaar lang de gouverneur-generaal onkundig laten van zooveel zaken, welke hij Z. Ex. had moeten rapporteeren...

* * *

De *N. Courant* gaf eenigen tijd geleden 't denkbeeld aan om een commissaris voor civiele zaken in Atjeh te benoemen. De *Residentiebode* is het hiermede niet eens:

„Dit zou, zegt het blad, worden zoo iets als vroeger, in den tijd van onzen roem, onze legervoogden en onze vlootvoogden meekregen. Een der „Mijnheers”, zooals Lodewijk XIV hen spottend noemde, die moeten toezien of onze kapiteins-generaal en onze luitenant-admiraals: onze Oranje's en onze De Ruyter's te land of te water wel goed deden. Met veel vertoon gingen die heeren mede en waren vaak een groote belemmering voor den bevelhebber, indien deze zich aan hen storen moest. Zoo herinneren wij ons, dat een der De Witten met De Ruyter mee naar Chattam is geweest en zich daar nogal bazig aanstelde. Hij was zelfs vergezeld van een lijfwacht van 12, in staatsche kleuren, hetgeen niet erg naar zijn zin was. Liever had hij die lijfwacht in plaats van in blauw en geel, in rood en geel gestoken, de kleuren van Holland, om de suprematie der rijkste provincie, die het meest in de oorlogsrusting bijdroeg, te verbeelden. Maar dat dorst men toch niet aan.

Lust tot dergelijk toezicht houden schijnt den Nederlander, vooral den Hollander, echter in het bloed te zitten. Evenwel wij noemen dat een gevaarlijken lust, welke — behalve in de republiek, wier eendracht als er geen gevaar voor de deur stond eigenlijk alleen in den bundel der zeven pijlen te zoeken viel — met één uitzondering nergens navolging gevonden heeft. Die uitzondering, dat waren de legers der Fransche republiek na het Schrikbewind. Ook deze hadden hun gedeputeerden te velde, die het den veldheer danig lastig maken konden en vaak oorzaak van afgrijpselijke wreedheden geweest zijn. Wij noemen bv. den gruwelijken Carrier in de Vendée, die den dapperen en edelmoedigen Hoche overal belemmerd heeft, waar deze naast het zwaard den olijftak brengen wilde.

Het schijnt echter, dat men dien civielen commissaris in het stelsel der *N. Courant* juist wil benoemen, om misbruiken en hardheden te voorkomen. Maar ook dat kan groote gevaren opleveren. De geschiedenis van generaal v. d. Heijden, die bijna het verzet in Atjeh onderdrukt had, levert hiertoe een treurige illustratie. Nu moge het waar zijn, dat koning Eenoo met ijzeren hand geregeerd had, het valt ook niet te loochenen, dat zachte heelmeeesters stinkende wonden maken en dat, indien men dezen chirurg zijn gang had laten gaan, het bloed van velen onzer beste landskinderen later niet zou gevloeid hebben, al waren dan ook onze ideële vijanden in Atjeh vroeger met groote gestrengheid behandeld.

Nog sterker wordt echter ons verzet tegen het denkbeeld van de *N. Courant*, indien, als wij het tenminste goed begrijpen, de taak van den commissaris voor civiele zaken niet mede zou brengen, dat hij altoos in Atjeh vertoefde. Het blad wil dezen civielen ambtenaar, als gezegd, niet tot chef van den gouverneur maken, maar als een helper bij de vervulling van zijn taak in sommige opzichten. Maar dan komt het mooiste. Als de civiele commissaris het met den militairen gouverneur niet eens is, dan zal de regeering moeten beslissen. Waarschijnlijk is hier bedoeld de regeering te Buitenzorg. M. a. w. een kijk-in-den-pot, die kan komen, wanneer hij wil, die, daar hij niet de chef is, niet de verantwoordelijkheid draagt, als de zaken misgaan, maar wiens invloed toch sterk genoeg zal zijn, om den gouverneur, waar deze krachtig zou willen optreden, in zijn handelingen te belemmeren of voor 't minst met vrees te vervullen, of er ook een afkeurend oordeel te Buitenzorg kan worden uitgelokt.”

Ten slotte zegt het blad:

„Een gedeputeerde te velde wil dus de *N. Courant* eigenlijk niet precies, maar toch iets, dat er veel op lijkt. Geen vertegenwoordiger van 't parlement, maar een vertegenwoordiger van de uitvoerende macht. Ook geen ouderen broeder, gelijk de rest

TOKO BETAWIE,

Opgericht in 1880. J. Int. Tel. 2610.
DEN HAAG.

Koningin Emmakade 55.

De meest uitgebreide zaak op het gebied van
INDISCHE INGREDIENTEN VOOR DE RIJSTTAFEL,
zoomeede aanverwante artikelen. De *Samballans* van TOKO BETAWIE zijn *beslist* de beste wat smaak en bereiding betreft.

De **TAMARINDE-, ROZEN-, VANILLE- en GEMBER-SIROPEN** worden van Rietsuiker en de beste ingrediënten bereid. Zij munten uit door **HELDERHEID** van kleur en **ZUIVEREN** smaak en zijn boven andere *fabrikaten* zeer aan te bevelen in de warme dagen.

Met iederen *stoomer* ontvangen wij uit Indië nieuwe *aanvoer* van alle ingrediënten en door onze *grooten* omzet hebben de *goederen* geen gelegenheid te bederven. Op de voornaamste plaatsen zijn bij bekende *Comestibles-handelaars* depôts van ons gevestigd.

ZIE PRISSCOURANTEN!

schoof, werd als zijn vervanger gezonden. Ondanks de uitdrukkelijke verklaring van den minister van Koloniën, dat de bevolking volkomen op de hoogte zou worden gebracht, klagen de volkshoofden over een verwaarloozing van den adat, doordat zij niet — of onvoldoende — waren geraadpleegd. Volgens Indisch Gouvernements-besluit van 2 Februari '08 moest reeds 1 Maart de heffing eener bedrijfsbelasting in Sumatra's Westkust worden ingevoerd; dus binnen 3 weken.

Bloed zal weer vloeien, om die penningen te innen, menschenlevens worden geofferd, wellicht meer geld worden verspild en eigendommen worden vernield dan in jaren de fiscus zal verkrijgen, en in elk geval een haat worden opgewekt, die in lange jaren niet zal worden gestild.

Doch van al die droeve gevolgen, aan wie de schuld?"

Uit de O.I. Mail.

Een Zeeramp.

In de Indische bladen, die de jongste mail ons bracht, lezen wij de droeve berichten, hoe in de buurt van Tandjong Priok een massa padisnijders, die zich over zee in zwakke prauwen naar Bantam begaven, door regen en storm overvallen en ten deele omgekomen zijn. Er werden 349 lijken van slachtoffers op de kust en de eilanden noordelijk van Batavia begraven.

Dit is een schrikkelijke ramp. Is zij als zoodanig gevoeld? Heet zij den verpletterenden indruk gemaakt, dien een dergelijke ramp in Europa maken zou? vraagt in *De Week* van het *Soer. Handelsblad* de heer M. van Geuns. En het antwoord hierop luidde: In de verte niet. De Europeaan schijnt door den rampzaligen dood van meer dan driehonderd inboorlingen niet zoo te kunnen worden geroerd als door een dergelijke catastrofe met blanke slachtoffers. Er is geen rilling gegaan door Indië als bijv. bij het vernemen van de vreeselijke mijnramp te Courroies, of de schokkende schipbreuk van de *Berlin*. Maar toch heeft het sombere nieuws aangegrepen. En de aandoening is intenser geworden, toen bekend werd, hoe onverschillig verschillende autoriteiten en -teitjes te Tandjong Priok en Batavia zich betoond hebben. Ja, zij heeft zich gemengd met verontwaardiging. Waarom niet alles in het werk gesteld, om te redden wie nog te redden waren? Een verslaggever van de *Javabode* heeft op goede gronden beweerd, dat tijdige hulp den omvang der ramp zou hebben beperkt. Een Vrijdagmiddag 15 Mei uit het water gehaalde drenkeling — het ongeluk was in den nacht van Woensdag op Donderdag, 13 op 14 Mei, gebeurd — voelde nog warm aan. En toch was Donderdagmorgen op de reede te Batavia reeds 't een en ander bekend! Terwijl men er in Europa, op de ontvangst van zoo'n bericht onmiddellijk op uitgetogen zou zijn, trok men zich te Batavia van de zaak niets aan. Later, toen een stoombarkas in zee stak om aan roofvogels en roofdieren de lijken der ongelukkigen te betwisten, werd bij de terugkomst te Tandjong Priok de „eerbied voor de doden" opgevat op een wijze die mede de bitterste verontwaardiging wekte.

Dezelfde onverschilligheid kon men waarnemen bij het zee-kiezen der prauwen. Volgens de *Javabode* waren er bij die 150 personen meenamen. Geen Europeesche ambtenaar, die zijn zorg voor den bruinen broeder zoover uitstrok, te, dat hij den lieden verbod aan boord te gaan of hen waarschuwde.

De heer J. Dinger moet in den Gemeenteraad van Batavia hierover een hartig woordje gezegd hebben en heeft, toen volgens de agenda voor de volgende vergadering de zeeramp geen punt van beraad zou uitmaken, een oproep in de *Javabode* van 23 Mei geplaatst, eindigende met de woorden:

„En wat gebeurd is betreurende, doen wij het aller best om de beurs te trekken en ieder naar vermogen en inspraak des harten wat af te zonderen voor weduwen, weezen en verarmde mannen.

Een vergadering, Zondagmorgen om elf uur te houden in het gebouw waar de gemeenteraad *praat*, levere het bewijs dat de bataviasche burgerij ook zonder dien gemeenteraad *handelen* kan."

Betreffende deze vergadering lezen wij in het *Bat. Nieuwsblad* onder meer, dat na van ver-

dent of diens assistent is ten opzichte der inland-sche regenten, maar veeleer een Japanschen dwars-kijker of een gecommiteerde, gelijk de Venetiaansche Raad van Tienen haar podesta's in de overheerschte steden van Italië achterna zond.

Nog eens, hoe belangrijk ook de Atjeh-beschouwingen in de *N. Crt.* mogen zijn, het denkbeeld door het blad ontwikkeld schijnt ons wel het allerongelukkigste, wat men zou kunnen uiten.

Zoo'n verantwoordelijk betuttelaar moet de ruïne zijn van ieder gezag en elk krachtig handelen. Vooral tegenover een volk als de Atjehers, die al menigmaal een loopje met ons genomen hebben."

* * *

Naar aanleiding van de treurige tijdingen van Sumatra's Westkust ontvangen, schrijft de heer H. van Kol in het *Volk* over „Het heffen van bloedpenningen".

„Het Van Heutsz-regiem, zoo zegt de schrijver, in de Buitenbezittingen kenmerkt zich door uitbreiding van ons koloniaal gebied en verzwareing der belastingen; geld wordt den inboorlingen afgedwongen met den klewang in de hand.

Nu eens worden expeditiën gezonden met fiscale doeleinden, dan weer worden de rampen van den oorlog in allerlei oorden van den O.-Ind. Archipel nog verzaard door het heffen van belastingen of het afpersen van boeten, dan wel door het opleggen van zware heerediensten aan de overwonnenen. Doch ook aloude bondgenooten blijven niet vrij van die zucht om de kosten van ons imperialisme en militarisme op hun schouders te doen neerkomen, nu de Javaan ze niet kan en Nederland ze nog altijd niet wil bekostigen.

En daardoor alleen is er nu weer „gisting" in de Padangsche Beneden- en Bovenlanden, knetteren er de repeteer-geweren om de heffing van een bloedpenning mogelijk te maken.

Er bestaat een hemelsbreed onderscheid tusschen den gedweeen Javaan, wiens karakter is geknot door onze eeuwenlange tirannie, en den zelfstandigen, republikeinsch voelenden Maleier. Een verstandige politiek gebiedt voorafgaande bespreking, geduldig overleg met de bevolking, zooals de gebruiken en volksinstellingen dat medebrengen. Doet men dit, dan is de Maleier vatbaar voor overreding en heeft hij politiek inzicht genoeg om het billijke in te zien, om zijn eigen deel der uitgaven voor wegen, bruggen, onderwijs enz. te bekostigen, wat trouwens in de bedoeling van het Plakaat-Pandjang heeft gelegen. Ook het billijke om alle inwoners hun deel te laten dragen van de gemeenschappelijke lasten, dus niet alleen de dienstplichtigen voor de gedwongen koffie-cultuur, die geheel zal worden opgeheven, is hem wel aan het verstand te brengen. Verzuimt men dezen democratischen plicht, dan kweekt men wrevel en ontevredenheid, waarvan men de gevolgen maar al te duidelijk kan ontwaren. De Maleier ziet gauw de billijkheid van een maatregel in, als er rustig, kalm en vriendschappelijk met hem gesproken wordt, vooral als men had willen verklaren — waarop schrijver aandrang — dat de eigen geldmiddelen door invoering van gewestelijke decentralisatie, voor de eigen behoeften zouden worden verbruikt, en zijn nog altijd bestaand recht van zelfbestuur zooveel mogelijk ware geëerbiedigd. „Behandel ze als vrije mannen en ze werken met u mee; behandel ze als overwonnelingen, als minderwaardigen, en ge zult lijdelijk verzet ondervinden," schreef in October 1907 in de *N. R. Ct.* de heer Van Warmelo, die 12 jaren in hun midden leefde.

Doch de gouverneur-generaal wilde daarvan, naar het schijnt, niets weten: „te Buitenzorg wil men van geen bezwaren hooren, want versterking der Ned.-Ind. geldmiddelen is noodig," zoo leest men in het *Vaderland* van 22 Aug. 1905. Men scheen er vast besloten de nieuwe belasting door te voeren „met of zonder toestemming der bevolking". Het klinkt kordaat, doch is het rechtvaardig, zoolang men niet de immoreele leer huldigt, dat macht gaat boven recht en de sabel mag verbreken 't eenmaal gegeven woord?

Een eerlijk gouverneur van Sumatra's Westkust, de heer Taylor Weber, een man, die niet mede wilde werken aan deze woordbreuk, nam in 1905 zijn ontslag; een handlanger, opgeleid in de Atjeh-

Dagelijksche Motorbootdienst

VAN
Den Haag-Delft en Leiden
NAAR
Utrecht vice versa.

Alle goederen worden desverkiezende aan huis afgehaald.

WED. W. H. en G. Tetenburg

Kantoren te	UTRECHT	Vleutenscheweg 11, Tel. 1100
	DEN HAAG	Bierkade 4, „ 982
	DELFT	Koornmarkt 61, „ 132
	LEIDEN	Utrechtsche Veer 25, „ 222

Verhuizingen en Meubeltransporten naar alle plaatsen per Schip en Tapijsiere.

DAMES VERLANGT

ge een heldere Wasch, stuurt haar dan naar de Stoom-Wasch- en Strijkinrichting

„BLEEKLUST"

Volkomen onschadelijke behandeling door machines van 't nieuwste systeem.

BEDIENING VLUIG EN ACCURAAT. CONDITIËN BILLIJK.

Aanbevelend, G. A. VERSTEEG,
Bleekerij „Bleeklust",
HAASTRECHT, bij Gouda.

schillende zijden gevoerde discussies de heer Onnen opstond om, onder applaus der aanwezigen, den heer Dinger te danken voor zijn initiatief en zijn krachtig optreden.

Het resultaat van dit „particulier initiatief” was dan dat den assistent-resident de beschikking zal worden gegeven over een som van f 5000 — en zoo noodig over meer — tot het treffen van maatregelen, waartoe hij als ambtenaar met gouvernementssteun onmachtig bleek te zijn.

Het is dus hier de particulier, die het gouvernement het werk uit handen neemt. En waar de heer Dinger meende, dat de aanschaffing van een motorbootje door particulieren de regering „beledigen” zou, daar zullen deze stappen, dunkt ons, met nog wel meer schaamtegevoel worden aangezien.

Tenzij de opvatting mogelijk is, dat hierin niets beledigends ligt! merkt het blad op.

* * *

Bali.

Voordat het 20ste bataljon Zuid-Bali vertrekt, is er, naar het *Soer. Handelsblad* medt, nog een goede slag geslagen. In het Westen van Karang Asem, te Selat, woonde een poenggawa, die over een betrekkelijk aanzienlijke macht beschikte: niet minder dan 36 mantjas en een groot getal gewapenden had hij onder zich. Deze poenggawa nu, die weigerde zich bij het civiel bestuur te melden, is door een peloton troepen uit zijn poeri gehaald en daarop overgebracht naar Boeleleng.

Aan den stedehouder van Karang Asem, Goesti Djelantik, is het te danken dat de onzen er achter zijn gekomen, welk vleesch zij in de kuip hadden. Zoo had de poenggawa van Selat het voornemen zich tijdens de vijandelijkheden in Kloengkoeng bij dit rijkje aan te sluiten, en had de kapitein Carpentier Alting niet te Leboe, op de grens en ook noordelijk daarvan, een oog in tzeil gehouden, dan zou de zelfbewuste poenggawa waarschijnlijk aan zijn plannen gevolg hebben gegeven.

Nu hij weg is, is de rust in West-Karang Asem verzekerd. Vooral den ouden Goesti Djelantik is dit zeer aangenaam. Deze denkt namelijk dit jaar nog af te treden; zijn vervanger zal hoogstwaarschijnlijk zijn de 21-jarige Goesti Bagoes Djelantik, die tegen den poenggawa van Selat niet zou zijn opgewassen. Het was Goesti Djelantik dus niet onverschillig, dat de genoemde poenggawa van zijn macht werd beroofd en het land uitgezet.

Vermelding verdient verder, dat druk gepatrouilleerd wordt op het eiland Ponide, zuidoostelijk van Kloengkoeng. Tot voor kort was het binnenland door geen Europeaan betreden; alleen aan de kust verschenen af en toe bestuursambtenaren. Thans wordt het eiland in alle richtingen doorkruist en opgenomen. De patrouille bestaat uit 75 man onder de luitenanten J. F. I. Mollinger en H. M. Savalle. De bevolking is zeer gewillig en levert de verlangde vuurwapens in.

Thans bevinden zich nog op Bali een voltalig bataljon — het elfde — en een sectie snelvuurgeschut. De troepen zijn als volgt verspreid: één compagnie, verdeeld over Den Pasar en Tabanan onder kapitein van Hoogstraten; één compagnie te Gianjar onder kapitein van Nues; één te Kloengkoeng onder kapitein Ramaer en één te Karang Asem, met een peloton te Selat, onder kapitein Carpentier Alting. Er wordt rusteloos gepatrouilleerd.

Onder den titel:

Barbaarsche gebruiken op Bali,

lezen wij in een correspondentie van dat eiland aan de *Locomotief*:

„Dat de vorsten ten eerste het onderscheid in kaste in het oog hielden, bleek aan het hof van den vorigen dewa-agoeng van Kloengkoeng.

Zooals wij weten, mogen padmidochters slechts huwen met dewa's van gelijke kaste en rang als zij. Nu is dit aantal zeer beperkt, enkel de zoons van den vorst van Gianjar en Bangli komen hiervoor in aanmerking, en het gevolg is dus dat vele meisjes ongehuwd blijven. Twee zijner padmidochters nu hadden liefde opgevat voor gewone dewa's aan het hof en toen de gevolgen hiervan zichtbaar werden, moesten zij bekennen wie hun verleiders geweest waren, dezen vluchten, een werd achterhaald

en gedood, de andere had het geluk gouvernements-gebied te bereiken en werd niet uitgeleverd. De beide dochters echter werden in zee verdrinken. De dewa-agoeng achtte het noodig, zelt een voorbeeld te moeten zijn voor zijn volk en deze wreede straf was het gevolg van zijn godsdienstige opvattingen, welke de adat voorschrijft. Hij heeft zelfs nog moeite gedaan om uitlevering te krijgen van den ontsnapten dewa, doch natuurlijk zonder gevolg.

Al ware het alleen om dergelijke beestachtigheden te beletten, ware de inlijving van Kloengkoeng bij ons rechtstreeksch bestuurd gebied toe te juichen. In de nog onafhankelijke gebieden staatjes zal dat wel niet anders zijn.

Atjeh.

De Indische bladen zijn ook nog vol over den nieuwen Gouverneur van Atjeh en het ontslag aan Generaal Van Daalen verleend, vooral over de wijze, waarop dit geschiedde, welke algemeene afkeuring uitlokt.

Zoo werd o. a. uit Kotaradja aan de *Sumatrabode* geschreven: „Veel wordt gesproken over het ontslag van generaal Van Daalen, en hoewel er enkelen zijn die verbetering van den toestand verwachten en dus het ontslag billijken, algemeen is de verontwaardiging over de wijze, waarop dat ontslag is verleend. Den 17 Mei had in de sociëteit een vergadering plaats van officieren en burgers, waarin besloten is, aan den aftredenden gouverneur een huldeblijk aan te bieden. Naar ik van ter zijde vernam, bestaat het voornemen om den generaal een eeresabel aan te bieden.

* * *

In het *Bat. Nw.blad* lezen wij onder het opschrift:

Eene betere Pacificatie-methode.

Een gezelschap Atjehsche grooten is hier aangekomen om zich op de hoogte van den landbouw op Java te stellen. Door de zorg van het bestuur zijn zij hier onder dak gebracht.

* * *

De *Preangerbode* deelt als iets zeer natuurlijks mede:

„Onze schout, de heer De Poortere, en de redacteur van het *Bat. Nbl.*, de heer Zaalberg, zullen een geïllustreerde brochure over deze moordzaak uitgeven, zoodra de instructie is gesloten. Dat zulk een lectuur veel lezers zal vinden, zoowel in Indië als in Holland, lijdt geen twijfel.”

Zou het geen tijd worden, om ook in Ned.-Indië het doen drukken en verspreiden van *pornographische lectuur* te verbieden?

* * *

Naar het *Soer. H.blad* vermeldt, wordt een

tentoonstelling betreffende de Suiker-industrie

door de technische vereen. van suikergeëmployeerden in het gewest Soerabaja op touw gezet. Het voornemen bestaat de expositie te Modjokerto te houden.

* * *

Het *N. v/d D. v. N.-I.* deelt de oprichting mede eener

Coöperatieve warong.

Eenige inlanders te Kemajoran hebben de handen ineengeslagen om hunne dagelijksche levensbehoeften goedkoop te verkrijgen. Zij hebben daartoe onderling een warong opgericht, welke tot nu toe zeer goed rendeert, tot grooten wangunst der Chi-neesche waronghouders aldaar.

* * *

Het groote lot.

Een oude heer, met door de Indische zon gebruid tintje, strompelt naar het loket der kas van het agentschap der Ned.-Ind. Escompto-Maatschappij te Weltevreden.

— Dag meneer, mag ik den prijs op dit lot hebben?

— 't Spijt me, meneer, maar u moet nog acht dagen wachten. Kijk u maar, dat staat gedrukt op den achterkant van 't lot.

— Oooh!

— Hoeveel is er op uw lot gevallen?

— Ghonderduizent.

Aldus vertelt de *Javabode*. Als het waar is, is die oude heer merkwaardig lakoniek uitgevallen.

* * *

WEST-INDIË.

Suriname.

Bacovencultuur.

Per s.s. Coppename zijn 3445 bossen bacoven verscheept.

Sedert den aanvang van den uitvoer zijn de wekelijksche verschepingen geweest: 2894, 1741, 2511, 2773, 2945, 3935, 3305, 2881 en 3445 bossen.

Ongelukkigerwijs treedt in den laatsten tijd een verschijnsel op, dat nog al wat schade aanricht. De schijnbaar zoo onschuldige honigbijen kiezen de bacoven uit om sappen op te nemen. De plaatsen op de vruchten, waar deze diertjes zich nederzetten, worden later zwarte plekken, waardoor de vruchten onaannemelijk worden voor de Fruit-Company.

Eenige duizenden bossen zijn hierdoor zeker reeds ongeschikt geworden voor uitvoer. Den juistten omvang van de schade vast te stellen is moeilijk, omdat vele plantages, wetend dat deze vruchten niet aangenomen worden, de aanbieding achterwege laten. Een verdelingsoorlog tegen de bijen ingesteld, heeft echter op sommige plantages reeds goede resultaten opgeleverd. Het kwaad zal dus wel overkomelijk blijken.

De vruchten zijn natuurlijk door deze vlekken geenszins bedorven. Daar echter de markt te Paramaribo spoedig overvoerd raakt, mag het een geluk heeten, dat een onderneming hier zich toelegt op het uitvoeren van gedroogde bacoven, zoodat de voor uitvoer ongeschikte vruchten toch een nuttige bestemming vinden.

Wij bedoelen de plantages Johannesburg en Mon Trésor, waar op vrij groote schaal het drogen van bacoven plaats vindt. De inrichting op Johannesburg is al eenige jaren oud, en vrij primitief. Op Mon Trésor is echter kort geleden een stoomdrooginrichting opgezet, die 200 kilogram per 12 uur aflevert.

De uitvoer der gedroogde vruchten geschiedt naar Duitschland. Dit jaar werd reeds uitgevoerd 50000 KG. Deze hoeveelheid was echter onvoldoende om aan de aanvraag te voldoen. Vandaar uitbreiding der inrichting.

De verse bacoven worden door de fabriek opgekocht voor 1 cent per kilogram. Bij 't indrogen vermindert het gewicht tot een zesde of een zevende van het oorspronkelijke. Hoewel de fabriek tot dusverre geen winst opleverde, is de verkoopprijs voldoende om bij behoorlijken gang van het bedrijf een behoorlijk overschot te geven, schreef „Onze West.”

* * *

Kol. Museum.

De „Nieuwe Surin. Courant” schrijft: Wij betreuren ten eerste het doodvonnis door 't bestuur der kolonie uitgevoerd op het Koloniaal Museum... In 1888 was Dr. H. F. C. ten Kate Jr. na een bezoek er zoo mede ingenomen, dat hij in Nederland teruggekomen in een artikel „Een en ander over Suriname” in het Augustusnummer van De Gids van 1888 het Museum zeer preeft, het te mooi vond voor Suriname, en zelfs betitelde als „paarlen voor de zwijnen”. Helaas! Na 20 jaren worden inderdaad die „paarlen” vernietigd. Overal in elk beschaafd land, wordt een Museum in eere gehouden enz., hier schaft men het af.....

* * *

Kol. Staten.

Hoewel de Koloniale Staten het afgeloopen zittingjaar zich duchtig geweerd hebben, behoort er geen vrees te bestaan, dat er nu geen werk meer zou zijn. Er zijn op dit oogenblik nog maar eventjes 23 ontwerp-verordeningen bij het college ahangig.

Met dezen ijver voortgaande, is er wel kans, dat op een gegeven oogenblik de kolonie evenveel verordeningen als inwoners zal tellen, merkte „Onze West” op.

* * *

Curaçao.

Betrekkingen met Venezuela.

Aan de „Vrijmoedige” ontleenen wij 't volgende: President Castro van Venezuela heeft onder dagteekening van 14 dezer een decreet uitgevaardigd, waarbij „tot nader besluit de invoer- en uitvoerartikelen tot overschepping verzonden van Maracaibo en andere havens van het Westen, alsmede die, welke op dezelfde wijze voor die havens bestemd zijn, in het tolkantoor van Pto. Cabello, tot die einden gerechtigd verklaard, overgescheept zullen worden”, en, blijkens een door den consul der Republiek alhier openbaar gemaakt later besluit van voormelden president is het handelsbedrijf van kleine schepen tusschen de Nederlandsche Antillen en de havens van Venezuela onbepaaldelijk geschorst, zullende de vice-consuls der republiek op Aruba en Bonaire aan dat besluit gevolg geven. Wat aanleiding heeft gegeven tot het eerste de

creet en hoogstwaarschijnlijk ook tot het tweede?
De eerste considerans van eerstvermeld decreet geeft zulks aldus op: „Overwegende, dat het aan de Nationale Regeering bekend is, dat de autoriteiten der Nederlandsche Antillen schepen aan quarantaine onderwerpen, die van niet besmette Venezuelaansche havens komen en voorzien zijn van een schoon gezondheidspas enz.

Zooals hier algemeen bekend is, werd slechts een van een onbesmette Ven. haven — Guanta — aangekomen schoener — de Gloria — aan een observatie-quarantaine onderworpen, omdat het vaartuig in zulk een staat van onreinheid verkeerde, dat het, ook zelfs indien ons geen pestgevaar dreigde, wel in observatie mocht worden gesteld.

Toch schijnt, volgens de „Amigoe”, hierin de reden te moeten worden gezocht voor het optreden van president Castro, die eenzelfde maatregel ten opzichte van Trinidad trof, dat zijn onwil had opgewekt wegens het voorschrijven van quarantaine voor uit Venezuelaansche havens afkomstige vaartuigen.

Van Vreemde Koloniën.

Opium in de Straits.

De „Times” ontving een schrijven van haren correspondent te Singapore, dat we hieronder vertaald weergeven.

„Het bericht van het besluit van het ministerie van koloniën, om zich met het opium-verbruik in deze kolonie te bemoeien, met het oog op een spoedige uitroeiing van dat verbruik, sloeg hier in als een donderslag.

Terwijl er vele Europeanen zijn, die het opium een vlek achten, is de algemeene opinie in deze streken tegen eenige tusschenkomst van het gouvernement; en 't valt te betwijfelen, of de weinige hervormers onder de Chineezen, die de afschaffing van het opiumverbruik voorstaan, prijs zouden stellen op enig optreden van bestuurswege in deze, wanneer nieuwe belastingen zouden worden opgelegd, om te voorzien in het verlies van inkomsten uit het opium-middel. Voor de Straits-Settlements is de quaestie hoofdzakelijk eene van financiële aard. Ten vorigen jare werd op een totaal van 10.117.263 dollars de opbrengst van de opiumpacht op een bedrag van 4.224.000 dollars geschat. Voor het loopende jaar wordt het bedrag, dat de opiumpachter zal hebben te betalen, op 4.505.000 doll. geraamd, op een totaal van 9.646.832 dollars aan inkomsten der kolonie. De tweede hoofdbron van inkomsten der kolonie is die der pacht van sterke dranken, welke 1.350.000 dollars oplevert. Men verwacht natuurlijk niet, dat de bron van het opium-middel eensklaps zal ophouden te vloeien, maar de sluiting der opium-kitten kan niet nalaten nadeeligen invloed te oefenen op de ontvangsten van de opium-pacht, en wat ook verder uit de politiek der moederlandsche regeering moge voortvloeien, het is duidelijk, dat deze moet leiden tot verbrekking der bestaande contracten, schadeloosstelling van den pachter, en de onwaarschijnlijkheid gegadigden te vinden voor de verdere levering van opium, ter voorziening in de behoeften van de verbruikers. Dit alles beteekent, dat de eenvoudige mededeeling van de voornemens der autoriteiten in het moederland haren terugslag zal doen gevoelen op de hoofdbron van inkomsten der kolonie, en wij verwachten nadere berichten, betreffende de wijze, waarop het ministerie van koloniën de kolonie zal steunen om een maatregel door te voeren, waartegen de meerderheid hier is gekant.”

De schrijver wijst er dan op, dat 20% van de koloniale inkomsten — met uitzondering van die uit den verkoop van land — aan het moederland moeten worden afgestaan, als bijdrage tot de militaire uitgaven.

Dan vervolgt hij:
„Een ander punt van overweging is, hoe men zich de middelen denkt te vinden om uitvoering te geven aan den wensch der regeering in het moederland om het opiumverbruik te onderdrukken. Niemand hier geloof, dat het belet zal kunnen worden, evenmin als men in Engeland plotseling aan fabricage, invoer en verbruik van alcoholische dranken een einde zou kunnen maken. Maar ten einde naar de onderdrukking van het opiumverbruik te kunnen streven, zou de regeering een preventieven dienst in het leven moeten roepen. Zulk een dienst zou zich, wil men tot het doel bereiken, zowel over de gefedereerde Maleische staten als over de Straits Settlements moeten uitstrekken. Vanwaar moet de kolonie de gelden bekomen voor zulk een dienst? Het komt ons hier voor, dat de sluiting der opium-kitten met vergunning, waar het verbruik min of meer kan worden gecontroleerd, slechts zal leiden tot een meer onmatig gebruik in het geheim, terwijl, indien de maatregelen om invoer en verkoop van opium te beletten met succes bekroond worden, de koelies slechts het voorbeeld der rijkere Chineezen zullen volgen en zich aan den alcohol overgeven. Hierin ligt voor ons een werkelijk gevaar. Terwijl de Aziat, onder den invloed van opium geen ernstig misdrijf begaat — weinig misdaden in de Straits kunnen aan het

opium-gebruik worden toegeschreven, vreezen wij, dat het verbruik van arak en andere sterke geestrijke vochten zal leiden tot een alarmeerende vermeerdering van het aantal misdrijven, niet alleen in de Straits, maar op het geheele schiereiland.

Men verwacht hier, dat de commissie van onderzoek, te dezer zake ingesteld, op dit punt in het bijzonder de aandacht zal vestigen. Deze commissie werd in Juli ll. benoemd met de opdracht betreffende de volgende punten een onderzoek in te stellen:

- 1. De uitbreiding van het onmatig gebruik van opium in de Straits;
- 2. de vraag, of het matig dan wel het onmatig gebruik van opium is toegenomen;
- 3. de middelen, welke door het bestuur moeten worden genomen om de uit het opiumverbruik in de Straits voortvloeiende schadelijke gevolgen te beperken o' weg te nemen.

Uit de verklaringen van kolonel Seely in het Lagerhuis, zooals de telegraaf ons die overbracht, zou moeten worden opgemaakt, dat men in het moederland reeds tot het besluit is gekomen, dat het opiumverbruik in de Straits moet worden uitgeroeid, zoodat het rapport van de commissie nog slechts academische waarde hebben kan. Een groote hoeveelheid materiaal was reeds door de commissie vergaard, maar met het oog op de afwezigheid tijdelijk van twee leden, zal het uitbrengen van het verslag ettelijke maanden worden vertraagd.

Afgescheiden van het experiment in deze kolonie, zal het interessant wezen om na te gaan, hoe de centrale regeering hare anti-opium-politiek aan de Gefedereerde Maleische Staten, waarover zij slechts een vaag afgebakend bestuursrecht heeft, en aan Djohore, waarvan de sultan een onafhankelijk heerscher is, op zal dringen.”

Men weet uit de verslagen der zittingen van het Lagerhuis in de Engelsche bladen, dat het geenszins in de bedoeling ligt, het opium-verbruik in de Straits op te heffen. Wij meenden echter 't vorenstaande weer te moeten geven, om te doen zien, hoe men over zulk een voornemen in de Straits zou denken.

Madagaskar.

Het is opmerkelijk, hoe de socialistische ex-burgemeester van Lyon, Augagneur, nu hij als gouverneur-generaal van Madagaskar, in een werkelijk verantwoordelijke bestuursbetrekking is geplaatst, zijn politiek verleden steeds meer verloochent.

Als kapitalisten-vreter in het land gekomen, was wel zijn eerste daad in zake het mijnbedrijf maatregelen te treffen, welke de kleine industrie, die van den inboorling inzonderheid, moesten ten goede komen. Maar al spoedig bleek hem, dat idealistische droomen niet voor onmiddellijke verwezenlijking vatbaar zijn, zoodat dan ook de oude bepalingen op het bedrijf weder in eere hersteld werden.

Geheel in de lijn van de centrale regeering waren de maatregelen, door den heer Augagneur getroffen tegen het onderwijs, door de zendelingen aan de onboorlingen verstrekt, in zooverre in de lijn n.l., dat het een navolging was van de kerkelijke politiek in Frankrijk, waar het onderwijs aan de geestelijkheid werd onttrokken.

Het motief van den heer Augagneur was evenwel niet zoozeer het geestelijk karakter van het onderwijs, dan wel het feit, dat op die scholen geen Fransch onderwezen werd, wel 't Hova'sch. Madagaskar is en moet Fransch zijn.

De laatste maatregel, die van den heer Augagneur uitging, is teeknend.

In de provincie Imerina was, naast het Fransch bestuurshoofd, een inlandsch gouverneur gesteld; prins Rasanjy. Deze heeft zich steeds aan het Fransch gezag verknocht betoond, zoodat de afschaffing van het inlandsch gouverneurschap over Imerina door den heer Augagneur niet tegen den persoon van prins Rasanjy is gericht, maar tegen het door hem bekleede amt. Dit deed nog te veel denken aan een Fransch protectoraat, terwijl Madagaskar een Fransche kolonie moet zijn.

Naar aanleiding van dezen maatregel schreef men uit Tananarive aan de „Dépêche Coloniale”:

„Het is van belang, dat men zich niet vergist door zich in te beelden, dat het bestaan van een Hova-volk en de voortzetting van onze heerschappij over Madagaskar zich met elkander verdragen. Het is er verre van, dat de Hova ons lief heeft; de meest ontwikkelden van dien landaard zien zonder twijfel enig voordeel in de oogenblikkelijke vestiging op Madagaskar van het Fransch gezag; maar bij hun onderwerping, hoe oprecht ook, blijven zij toch hunne verlangens koesteren. De Hova blijft wat hij is, ondanks zijn aanraking met Europeanen; zijn eerbied voor de traditiën is groter dan ooit te voren; het volk van Antaïmerina heeft nog dezelfde organisatie als vóór de verovering; de Franschman is in de oogen van den Andriana slechts een tijdelijk heerscher, zonder eenigen invloed op het maatschappelijk leven van het volk, op de indeling in kasten, een welwillend beschermer, waarvan men zooveel mogelijk moet zien te trekken. En reeds zien ze hun wenschen van een overheerschend Imerina in vervulling gaan. Het Hova'sch door de overwinnaars overal onderwezen en verbreid, wordt

de taal der beschaving, der aanstaande geleerden, der toekomstige malgassische schrijvers!”

Madagaskar moet geheel Fransch worden, ook in zijn taal; mogelijk dat de heer Augagneur ook hier toe het zijne bijdraagt.

De handel der Fransche Koloniën.

In 1871 besloegen de Fransche koloniën, waaronder Algiers niet was begrepen, een oppervlak van 1.150.000 vierkante kilometers en een bevolkingstal van 5 millioenen, terwijl de handelsomzet een totaal aanwees van 300 millioen franken.

Op het oogenblik beslaat Frankrijks koloniaal rijk een oppervlak van 5.577.259 vierkante kilometers met een bevolking van 40 millioen zielen, terwijl de handelsomzet voor 1907 een totaal aangaf van 1042 millioen franken.

Dit totaal was als volgt over de verschillende koloniën — hieronder zijn Algiers en Tunis niet begrepen — verdeeld:

	Invoer	Uitvoer	Totaal
	in 1000 tallen franken.		
Oost-Afrika	94.799	79.768	174.562
Fransch Congo	15.652	20.298	35.950
Réunion	14.490	13.976	28.467
Madagaskar	25.129	27.863	52.993
Mayotte en Anah	—463	1.023	1.487
Somalikust	15.855	23.091	38.946
Fransch-Indië	6.885	28.268	35.153
Indo-China	294.997	253.357	548.354
St. Pierre en Miquelon	5.031	7.255	12.287
Guadeloupe	13.425	16.268	29.694
Martinique	15.940	18.997	34.937
Guayana	14.013	12.302	26.315
Nieuw Caledonië	9.410	8.504	17.914
Oceanië	3.331	3.639	6.971
	529.407	512.610	1042.017

Oost- en West-Indisch literatuur overzicht.

Tijdschrift voor Nijverheid en Landbouw in Ned.-Indië. Maart 1908.

Eenige mededeelingen omtrent de agelzakken-industrie in Ned.-Indië en de van gouvernementswege aangewende pogingen om van de agelzevel bruikbare zakken voor het vervoer van rijst e.d. te doen vervaardigen.

Aan dit opstel ontieenen wij de onder volgende mededeelingen:

In enkele streken van Java en Madoera wordt het vervaardigen van zakken van de z.g.n. agelzevel — de agel is het vlechtmateriaal dat verkregen wordt van het jonge, nog niet ontwikkelde blad van den Gebangpalm — door den Inlander als industrie beoefend.

Deze omstandigheid gaf den toenmaligen directeur van O. E. en N., Mr. J. H. Abendanon, in 1902 aanleiding met eenige dergelijke zakken, afkomstig van Kedoe, Madoera en Djokjakarta, proeven te doen nemen, met de bedoeling om bij eventueel welslagen hier proefnemingen de agelzakken te gebruiken voor de rijst, bestemd voor Banka. De te Djokjakarta vervaardigde zakken hielden zich het best, maar bleken tenslotte evenmin sterk genoeg als de in andere streken vervaardigde; ook die van Madoera, waar inmiddels door Contr. Jasper een onderzoek was ingesteld.

Mr. Abendanon deed toen de hulp inroepen van Dr. A. Borgman te Enschedé, die er na herhaalde proefnemingen in slaagde een zak te doen vervaardigen, welke in alle opzichten bereik te voldoen, doch..... de vervaardiging kostte in Nederland niet minder dan f 16.—, terwijl het niet te verwachten zou zijn dat de prijs van aanmaak, in Ned.-Indië, met het oog op den zooveel lageren loonstandaard, zoo laag zou zijn, dat de concurrentie met de goeniezakken, die ongeveer f 0.30 per stuk kosten, zou zijn vol te houden.

In verband hiermede, en tevens met het oog op het ongunstig advies, uitgebracht door den directeur van Landbouw over de waarde van agel als vlechtmateriaal, besloot de Regeering, op voorstel van den directeur van O. E. en N., Mr. J. G. Pott, de kostbare proefneming te staken.

Het is zeker te betreuren, dat deze poging van Mr. Abendanon om een nieuwen tak van nijverheid voor den Inlander te openen zoo geheel fiasco heeft geleden; doch wellicht kan de particuliere nijverheid uit de door het gouvernement opgedane ondervinding nog eenig prolijkt trekken, waarbij tenslotte de inlander, hetzij als werkman (wever), of als leverancier van het vlechtmateriaal eveneens gebaat zou zijn.

Het opstel bevat onder meer de volgende Bijlagen:

Rapport over de van agel-vezelstof vervaardigde zakken, door F. H. Maassen; II. Over het wezen van „Agel” op Madoera, door J. E. Jasper; III. De Koealpalm, (gebang) en wat er van hem verkregen wordt, door C. A. van Affelen van Saemsfoort.

Overigens bevat deze afl. van het tijdschr. voor Nijv. en Landb. nog de navolgende artikelen: Eene nieuwe cultuur-methode voor koffie zonder schaduw, door H. J. van Prehn. — Iets over het aanleggen van plantages, door W. G. Leembruggen. — Over den levensduur van de Agave Sisalana. — Djati-markt, door Noach; en Productenmarkt en wisselkoersen over Maart 1908.

Eigen Haard, 20 Juni 1908.

In dit Nr. vonden wij het begin van een artikel over „Een huisvlucht in de afdeling Moeara-Doewa der Residentie Palembang”, door Beroega, waaraan het navolgende wordt ont.eend:

Waar in den laatsten tijd zooveel pogingen in het werk werden gesteld en geen uitgaven gespaard om de Indische kunstnijverheid en de huisvlucht in onze koloniën te bevorderen — aldus schr. — acht ik het niet ondienstig hier eene schets te geven van eene huisvlucht, die in de Res. Palembang wordt aangetroffen, en wel in ’t bijzonder van de wijze waarop in de afd. Moeara-Doewa de zijde door de inlandsche bevoeking wordt gewonnen. In de Lampongs moet deze huisvlucht eveneens een vrij hooge vlucht hebben genomen; de daar gewonnen zijde wordt uitgevoerd naar Singapore en Palembang.

Het zal ongeveer dertig jaren geleden zijn, dat de toenmalige controleur te Moera-Doewa door tusschenkomst van een zijner collega's in de Lampongs, in ’t bezit kwam van eenige cocons van de zijderups, met het voornemen die industrie ook in zijn afdeling bekendheid te geven. Op een vergadering met de verschillende hoofden was men eenstemmig van oordeel dat de door den controleur beoogde zijde-industrie moest worden beproefd, en staande die vergadering werden de margahoofden van Mantja Kabau, Banten, Boemi Agoeng, Djagaraga, Marta Para en Negri Batin aangewezen om dadelijk over te gaan tot den aanplant der wilde moerbezie, waarvan de bladeren tot voedsel strekken voor de rupsen. De moerbezie (inlandsche benaming pohon kertau) verspreidde zich dermate, dat verdere aanplantingen onnoodig bleken. Tegenwoordig ziet men zelfs de kertau vrij algemeen in het wild bloeien. De proefnemingen met van de Lampongs ingevoerde cocons slaagden bijna overal naar wensch en selert is de cultuur hand over hand toegenomen in Moeara-Doewa. De verzorging der rupsen en vlinders geschiedt door jonge meisjes; men laat de diertjes niet vrij op kertau-boompjes leven, aangezien het aantal hunner natuurlijke vijanden te groot is en zij spoedig verdelgd zouden worden. (Vogels en mieren zijn we de voornaamste vijanden). Daarom worden ze binnenshuis verzorgd.

Met een bijzonderen kennersblik weten de meisjes uit den voorraad cocons een tien paar mannetjes en vrouwtjes uit te lichten, die voor de voortteling bestemd zijn. Zij weten dit zeer precies, zonder ooit te falen, aan een eigenaardigen vorm in den bouw van de cocon. Het is bovendien ook niet geheel onverschillig welke cocons men neemt, en ook hierbij wijst de routine den weg en geeft de meer of minder volle vorm van den cocon een aanwijzing, dat daarvan goede vlinders voor de voortteling zijn te verwachten.

Tot zoover de schrijver, die de volgende maal een schets zal geven van de wijze waarop de zijde gewonnen wordt.

Gelijk men weet is de zijde-industrie a's volks-cultuur meermalen op Java beproefd, doch even zoovele malen mislukt; alleen de proefneming uit den lateren tijd van een Chineesch landheer te Tanggeran is inderdaad uitnemend geslaagd, naar het zich laat aanzien.

De Indische Mercur. 1908. No. 24.

De Ind. Merc. bevat de volgende art.: Proefstation ten dienste van de culture's in Ned. Oost-Indië, door Dr. K. W. van Gorkom (vervolg). — Het vijf en twintigjarig bestaan der Stoom-

vaart-Maatschappij „Rotterdamsche Lloyd.” — De handelsoestand in het Verre Oosten. — Kultuurberichten. — Kleine mededeelingen. — Financiële berichten en verslagen.

Weekblad voor Indië. 5e jaargang. No. 4.

Over Grissee, volgens de Encyclopaedie van Ned.-Indië, een vervallen plaatsje, dat veel handel en scheepvaart gekend heeft, doch thans op zijn vroeger veel bezochte reede slechts enkele kustvaarders tent, schrijft P. Artimon o.m. het navolgende:

Schilderachtig ligt Grissee aan den voet van een boschrijken heuvel en de roode daken der huizen spiegelen zich coquet in den trechter, de verbinding tusschen Javazee en Straat van Madura. Een breede, lange pier voert u naar land en de talrijke prauwen en schuiten, welke men bezig is aan het strand in elkaar te timmeren, toonen, dat hier scheepsbouw een voornaam middel van bestaan uitmaakt. Honderden zeezwaluwen scheren over ’t water of vliegen de zolders der voorhuizen in en uit om daar hun eerbare nestjes te bouwen en den bewoners zoodoende geluk en rijkdom aan te brengen. Een kattie nestjes wordt grif voor f 12.50 verkocht. De woonhuizen hebben er meestal verdiepingen waarin ronde gaten in de muren aangebracht de plaatsen aanwijzen, waar de vogels in- en uivliegen.

Een zeer rijke inwoner van de stad, een Arabier, bezit een nieuw huurhuis, dat door geen enkelen huurder bewoond is geweest, omdat de zwauwen er reeds ingetrokken waren, vóórdat ’t heelemaal voltooid was en de Arabier het veel voordeliger vindt van de opbrengst der nesten te leven dan van de huur.

In de nabijheid van Grissee bevinden zich de welbekende kalksteengrotten van Soetji, waarin men ook nestjes aantreft, maar waar ’t onveilig is door groote slangen.

Op den heuvel in de nabijheid van de Tessa Giri staat het grafmonument van Sultan Malik Ibrahim, den eersten verkondiger van den Islam op Java. Velen gaan er heen om geloften te doen of wenschen of te smeeken, in de hoop dat de ziel van den doode ze verhooren zal.

Dat de handel te Grissee een voornaam rol speelt, getuigt de talrijke Arabische en Chinese bevolking. Toen de Portugeezen in 1510 voor ’t eerst Java aandeden, was Grissee reeds een aanzienlijke plaats. Men bereikt haar op drie manieren: per boot, per tram en langs den postweg per rijtuig.

Tot hiertoe de heer Artimon, wiens beeld van Grissee nog al verschilt met dat van genoemde Encyclopaedie, zouden wij zeggen.

Van de overige artikelen die dit Nr. van het Weekblad nog bevat, noemen we: *Charles Boisserain*, door M. van Geuns. *De onderwerping van Toelalé* (een weerspanning hoofd op Ceram), door L. M. — *Indische omtrekken*, door Henri Borel en *Indrukken van den Dag*, door Corax.

Ook Corax mengt zich in de kwestie: of Inlanders geschikt zijn te achten alle betrekkingen in den Staat te vervullen; volgens hem zijn ’e tegenstanders te veel geneigd tot generaliseeren, gelijk nu weder in het geval van den inlandschen onderwijzer Darma, volgens hem een voorbeeld hoe een Inlander, die zijn opvoeding en opleiding in Nederland genoot en in de gunstigste omstandigheden verkeerde, niettemin een doortrapte schurk is gebleken te zijn.

Uit dit ééne geval een conclusie te trekken, noemt Corax een schreeuwende onbillijkheid; uit één leert men niet allen te kennen. Het slot van Corax’ betoog luidt:

„Wanneer men een Inlander behoorlijk bezoldigt; wanneer hij weet, dat een scherpe controle achter hem staat — die is voor vele Europeanen even noodig als voor den Oosterling —, dan is er mijns inziens geen enkele reden om een Inlander, mits met de noodige bekwaamheden toegerust, niet benoembaar te achten voor alle betrekkingen, welke thans door Europeanen bekleed worden, zelfs de allerhoogste betrekkingen.

De tijd is voorbij dat een gewezen matroos en een gewezen Hollandsche keukenmeid zich de meerderen achten zelfs van de meest intellectueel ontwikkelde Inlanders, omdat ze blank waren.” (We gelooven dat Corax hier deertlijk de plank mislaat; ook tegenwoordig ziet de

onontwikkelde Nederlander vrijwel nog met minachting neer op den niet-blanke.)

Dan vervolgt Corax: „Indië is niet meer ’t land, waar het Hollandsche proletariaat kans heeft op geldelijk welzijn. Indië is ’t „openland” niet meer van vroeger. Gelukkig hebben de opvolgende regeeringen dit ingezien, en het valt absoluut niet te ontkennen, dat veel is verbeterd, dat de inzichten zijn verhelderd, dat we tot betere toestanden geraken.

Men spreekt weleens van een „groot Nederland” en bedoelt daarmee nu niet meer Zuid-Afrika, doch Indië.

En Indië kan een groot Nederland worden, als we den Inlander niet beschouwen als een hopeloos minwaardig wezen, als we den Inlander ruimte geven zich te ontwikkelen en alle staatsbetrekkingen voor hem beschikbaar stellen.”

Indisch Militair Tijdschrift. 1908. No. 5.

Het Mei-nummer bevat de volgende opstellen: Nog eens: „De Nieuwe Richting”, door M. — Een cavalerist over cavalerie (vervolg), door K. W. Rauh. — Onze vesting-artillerie, door Vesting-artillerist. — Het geweer bij den man, door C. M. A. Quack. — Infanteriebelangen, door J. H. J. le Cocq d’Armandville. — Is de compagnie-cantine in het belang van den soldaat? — Het valscheijven-systeem Schmalz-Christofel. — Enz.

Jaarverslag van den topographischen dienst in Ned.-Indië over 1907. Derde jaargang. Batavia, Javasche Boekhandel en Drukkerij, 1908. So.

Het mag zeker een heugelijk verschijnsel heeten, dat wij thans reeds in Nederland kunnen beschikken over de gegevens, het jaar 1907 betreffend, der verrichtingen van den Indischen topografischen dienst, aan het hoofd waarvan is geplaatst de kolonel J. J. K. Enthoven.

Wij kunnen uit den aard der zaak hier geen overzicht geven van den bijzonder rijken inhoud van dit jaarverslag, waaraan tal van kaartjes en platen zijn toegevoegd. Men vindt er onderwerpen in behandeld, welke men er niet in zou verwachten, niet alleen voor den topograaf, doch ook voor den ethnoloog en den archaeoloog van groot belang. Zoo wordt bijv. op bl. 39 omtrent den vulkaan Tampomas op Java aangeteekend:

„De top van den Tampomas mag zich in eene bij andere vereering van de bevolking verheugen. In een door een muurtje van losse stenen omringde ruimte van 13.5 bij 6.75 Meter, bevindt zich op den top van den eruptiekegel een Hindoebeeld, met gekruiste armen en den bekenden olifantssnuit, de voorstelling dus van Ganesja, zoon van Sjiwa en Parwati. In een tweede achtergelegen ruimte staat een steenen rustbank met een door een steen gedeekte uitholling. Beide ruimten liggen op een verhevenheid, die bereikt wordt langs een twee meter hooge trap, aan wier boveneinde twee overeindstaande, driekwart meter hooge zuilen, katja-katja, d.i. poort genaamd, den ingang vormen.

Onder leiding van een djoeroekoentji wordt het heiligdom, vooral des Donderdags, veelvuldig bezocht. Na het brengen van de noodige offeranden en het houden van een sidekah houdt men Ganesja een bamboe voor, waarop op vademafstand twee inkervingen zijn aangebracht. Blijkt na eenigen tijd de afstand der inkervingen groter te zijn geworden, dan wordt een greep in de hiervoren genoemde uitholling toegestaan. Hij, die padihalmen te voorschijn haalt, zal een groot sawahbezitter worden; een gelukkige greep van centen wijst op fortuin in baar geld. Natuurlijk zorgt de djoeroekoentji, die zich voor zijn bijstand ruim laat betalen, bijtijds voor de aanwezigheid van padihalmen en centen en suggereert ook den lichtgeloovigen het groter worden van den afstand der inkervingen op de bamboe.

Een andere steen in den vorm van een karbouwenklok (kolotok) wordt bezocht bij ziekte onder het vee, dat heet te genezen na besprenkeling met water, waarmede de klok gewasschen is. Goudsmiden bezoeken bij voorkeur een grooten steen in den vorm van een aanbeeld, om meer handigheid in hun vak te erlangen.”

Ten slotte wijzen wij nog op het hoofdstuk: *De topografische opnemingen van de Benedenwindsche eilanden (Kolonie Curaçao)*, door J.

V. L. Werbata, een onderwerp, dat men evenmin zou verwachten in een Verslag over Oost-Indië.

De Ingenieur van 20 Juni (No. 25) bevat een artikel van Jhr. J. C. van Reigersberg Ver-sluijs: Aanteekeningen betreffende spoorweg-aanleg in Suriname. Voordracht gehouden in de Vergadering van de Vakafd. voor Spoorweg-bouw en Spoorwegexploitatie van 27 Maart 1908.

Vervolg opgave van bladen, tijdschriften enz., welke nieuw ter lezing zijn gelegd in de Leeszaal Heulstraat 17, Den Haag, welke dagelijks, Zon- en Feestdagen uitgezonderd, geopend is van 10 uur voor- tot 6 uur namiddags.

- De Javabode t/m 27 Mei; Het Bat. Nieuwsblad idem; Het Nieuws van den Dag v. N.-I. t/m 26 Mei; De Sumatrapost idem; Het Soer. Handelsblad t/m 23 Mei; De Nieuwe Surinaamsche Courant t/m No. 1641; Surin. Kol. Nieuws- en Adv.blad t/m No. 43; De Padanger t/m 22 Mei; De Deli-Courant t/m 23 Mei; Soerja Soemirat No. 4; Het Onderwijs No. 20; Dames Weekblad voor Indië t/m No. 45; Weekblad v. Ned.-Indië Nos. 2, 3 en 4; Exportblad Nos. 723 en 724; Deutsche Kolonial Zeitung t/m No. 24; Ned.-Ind. Effectenblad No. 39 en 40; Indische Mercur No. 25;

Officiële Berichten.

Uit de Javasche Courant van 22 Mei 1908.

Benoemingen, enz.

Civiel Departement.

Verleend: een jaar verlof naar Europa aan den gouvernementssecretaris O. A. Uhlenbeck; den adj.-houtvester F. G. Uhl en aan den kantoorchef bij den p. en t. J. G. Slothouwer.

Ontslagen: eervol. de contr. B.B., C. L. Barentz; de depóthouder bij de opium-regie K. L. v. Lingen en F. Dumas.

Benoemd: tot opzichter B. O. W., D. O. L. Cornelius; tot commissie op het bureau van den ass.-res. der Gajo- en Atlaslanden J. L. Townsend; tot adj.-inspecteur Ind. onderwijs W. Meijer; tot directeur der kweekschool te Amboina W. N. Briel; tot 2en Europ. onderwijzer te Probolingó G. L. Jansen; tot commissie op het residentiekantoor te Pontianak W. L. Ch. Platt; tot hoofdcommissie bij de Alg. Secretarie Mr. J. F. de Ruyter de Wildt; tot 2en commissie B. J. Tromp; tot 3en commissie J. J. Pas; tot lid der Kamer van K. en N. te Batavia Mr. J. Gerritzen, directeur van de Javasche bank; tot wedono van Koetowinangoen, Raden Mas Sastrokoesoemo.

Geplaatst: in de res. Batavia de contr. S. Cohen Fz.; in Pekalongan M. J. Cornelius; in Bantam de burgerl. ambtenaar I. C. Dozy; in Semarang T. J. Lekkerkerker; in Soerabaja M. Sanders; in Madioen W. G. Horninge; in Kediri L. V. Alsdorf; in Benkoelen J. L. M. Swaab; in Menado E. Gobée.

Militair Departement.

Verleend: wegens ziekte, een jaar verlof naar Europa, aan den majoor der inf. C. H. de Veer; twee jaar aan den kapt.-intendant J. W. Visser.

Bevorderd: tot 1en luitenant de 2e luit. J. J. Jenae.

Overgeplaatst: bij het wapen der inf. de kapitein van den gen. staf K. F. E. Gerth van Wijk.

Ontslagen: op verzoek eervol. de opziener bij den constructiewinkel te Soerabaja G. L. Hermans.

Uit de Javasche Courant van 26 Mei 1908.

Benoemingen enz.

Civiel Departement.

Verleend: wegens ziekte, een jaar verlof naar Europa aan den ass.-resident P. F. Abell; wegens langdurigen dienst idem aan den onderwijzer J. A. Schot.

Ontslagen: de opziener bij het boschwezen F. J. C. Eyzendoorn; op verzoek, eervol. de klerk te Pasoeroean W. J. Westerkamp.

Benoemd: tot ingenieur B. O. W., C. F. Stoel en P. J. Ott de Vries; tot commissie bij de griffie van het Hooggerichtshof J. J. Adels; tot 3en commissie bij idem J. F. Paul en J. F. Noordhoorn; tot wedono van Djatinegara, Mas Kartodidjojo; tot inlandsch off. van justitie bij den landraad te Loemadjang, Mas Widjojodihardjo.

Geplaatst: in de res. Lampongsche districten de asp.-contr. J. Blok; in Bali en Lombok O. A. Westra.

Benoemd: tot onderwijzer 3e kl. W. Verbrugge te Bondowoso en J. F. A. Belfroid te Banda-Neira.

Militair Departement.

Verleend: wegens langdurigen dienst, een jaar verlof naar Europa aan den kapitein der artillerie J. Brukker.

Benoemd: tot instructeur van het legioen van Mangko Negara te Soerakarta de kapitein J. A. Köhler.

Gesteld: ter beschikking van den gouverneur van Atjeh en Onderh. de majoor C. H. van Rietschoten.

Bedrijfsbelasting Atjeh en onderh.

De Gouv.-Gen., de belastingschuldigen in het gouv. Atjeh en Onderh. „andermaal willende tegemoet komen” in verband met de late vaststelling van den aanslag over 1907, heeft bij ordonnantie — zie bovenstaand nummer der Javasche Courant — bepaald, dat de termijn, waarbinnen het bedrag van dien aanslag (over 1907) moet zijn voldaan, wordt verlengd tot ultimo Juni 1908.

Een Prijsvraag.

De Commissie van het Koloniaal Museum te Haarlem zond ons de omschrijving van de prijsvraag voor het jaar 1907, door haar uitgeschreven, die wij hier in haar geheel doen volgen:

Overeenkomstig het besluit der jaarlijksche Raadsvergadering van 1908, looft de Commissie van het Koloniaal Museum te Haarlem uit een Gouden Medaille of een bedrag van f150 (één honderd en vijftig gulden), voor de beste bijdrage betreffende Caoutchouc of rubber (gome-lastiek).

De Commissie wenscht deze prijsvraag zoo ruim mogelijk te stellen, zoodat niet alleen antwoorden worden ingewacht op het gebied der caoutchouc-teelt en de daarmede verbonden melksapgewinning, stremming en droging, doch ook technische bijdragen, die doelen op de verdere bereiding, verwerking en toepassing van caoutchouc-fabrikaten in de nijverheid. Tenslotte zullen ook welkom zijn wetenschappelijke caoutchouc-onderzoekingen op chemisch en botanisch terrein, met inbegrip van waardebepalingen, en wenscht de Commissie van mededinging alleen uit te sluiten verhandelingen, welke niets anders bevatten dan uittreksels en samenvattingen der caoutchouc-literatuur. Zij verlangt dus, dat de prijsvraag-beantwoording in ieder geval eene vermeerdering onzer huidige kennis op het gebied der caoutchouc-inhoude, of een nieuwe belangrijke toepassing dezer veelzijdig bruikbare grondstof in de nijverheid en ook in de huishouding, hygiëne, sport enz. In verband daarmee wijst de Commissie nadrukkelijk op het feit, dat in September 1908 te Londen gehouden wordt eene „International Rubber Exhibition”, en derhalve de beantwoorders dezer prijsvraag goed doen, als zij bij hun arbeid met de resultaten en publicatiën dezer tentoonstelling rekening houden.

Indien daartoe aanleiding is, zal naast de Gouden Medaille (of f150) ook een Goud-zilveren medaille (of f100) worden uitgereikt. Vooris zullen aan alle op zichzelf verdienstelijke beantwoordingen zilveren of bronzen medailles worden toegekend.

Antwoorden, in de nederlandsche, engelsche, duitsche of fransche taal, te zenden vóór of op 31 December 1909 aan den Directeur van genoemd Museum.

De Commissie voornoemd::

- (w. g.) P. J. VAN HOUTEN, Voorzitter. M. GRESHOFF, Secretaris, Directeur van het Koloniaal Museum.

Twee belangwekkende Verslagen.

Van de Vereeniging tot bevordering der Katoencultuur in de Nederlandsche Koloniën ontvingen wij het verslag over 1907, waaruit blijkt dat, al zijn de resultaten harer bemoeiingen nog niet zooveel en zoo gunstig als te wenschen ware, zij toch met eenige voldoening op het afgelopen jaar kan terugzien, daar vooruitgang te bespeuren valt. O.a. wordt vermeld, dat in Palembang van de katoencultuur gunstige resultaten worden verwacht. Ook in Semarang wordt vanwege de Regeering niets onbeproefd gelaten om de teelt voor de bevolking zoo voordeelig mogelijk te doen zijn.

In Suriname schijnen de in cultuur gebrachte gronden nog te zeer ontwend te zijn aan de teelt der katoen.

Op St. Martin vermenigvuldigt de katoenproductie reeds jaarlijks en op St. Eustatius is thans de cultuur in vollen gang.

Voor twijfel aan vrucht voor de katoencultuur op Curaçao is ook geen enkele reden. De onlangs ontvangen monsters van aldaar in

t wild groeiende katoen bewezen dat genoegzaam. Het eenige bezwaar is, dat de regenval aldaar zoo gering is, doch als langzamerhand het groote belang van kunstmatige bevoeiing zoodanig aan het licht treedt, dat het aanleggen van goede irrigatie-werken niet langer wordt uitgesteld, dan is dat bezwaar opgeheven en de katoenteelt kan dan ook op Curaçao eene belangrijke cultuur worden.

Het is te hopen, dat het streven dezer Vereeniging meer en meer met succes mag worden bekroond.

In dank ontvingen wij het 47 en 48ste Jaarverslag van de hoofdcommissie der Jongenswees-inrichting te Soerabaja, waaruit weder ten volle blijkt, welk een nuttig werk daar verricht wordt, dat zeker een ieders sympathie verdient. Het jaar 1906—1907 was finantieel minder gunstig, er werd ruim f1400 meer uitgegeven dan ontvangen.

Wij herhalen daarom, met een opwekking tot steun, de regels waarmede het verslag besluit: „Moge de Inrichting bij voortdoring den zoo noodigen bijstand ondervinden in haar streven om ouderlooze of onverzorgde knapen, van welke geloofsrichting ook, tot nuttige leden van de maatschappij te vormen.”

Lijst van aangekomen en vertrokken Passagiers uit en naar Oost-Indië.

Passagiers van het stoomschip Goentoer; gezagvoerder P. de Boer; van Rotterdam naar N.-Indië. Te Rotterdam hebben zich ingescheept: mevrouw G. J. Dirkwager—Dirkwager en 2 k; mevr. J. P. de Groot—Meeuwesen; mevr. E. Houwing—Bal; mevr. C. Borel—le Comte; mevr. G. de Jongh—Broek; J. van der Linden; H. V. Oberlander; J. H. van Dijk en echtg.; mevr. C. Hollander—Huisman en zoon; P. de Boer; J. Schriek; A. A. Kruis; naar Southampton: H. Longden en echtg.; mevr. W. Engelenberg; naar Lissabon: mevr. W. Doude v. Troostwijk—Schuylenburgh met zoon en dochter; mej. A. Jielof; mej. S. Beauquis; naar Marseille: Jos. van Raalte met 1 z en 2 d; L. F. H. Dirkwager; F. Weinbeck; A. v. Dolder; te Southampton zal zich inschepen: A. Bredvad; te Marseille zullen zich inschepen: K. A. B. Zorn; mej. C. Zorn; mevr. C. E. Schuit—Korst; Prof. Dr. P. van Romburgh; Dr. C. H. A. Westhoff en echtg.; J. A. Ruys; mevr. K. Cromwinkel—Schlüter en 1 k; P. A. Oudemans en echtg.; J. H. Grieves Wilson; G. J. D. Meesters met echtg. en 2 k; D. J. Vrijdag met echtg. en 1 k; P. Westra; H. J. Vingerhoets; C. de Lorm; naar Port-Said: Th. C. Lauser; Passagiers van het Ned. s.s. Ophir; commandant W. J. Boon; van Batavia 26 Mei 1908; te Marseille 21 Juni 1908.

Van Batavia: Dr. W. G. Boersma met echtg. en 6 k; mej. E. Boom; mevr. R. E. N. Tiedeman—d'Abo; J. Cohen Tervaert met echtg. en 1 k; C. H. de Veer met echtg. en 1 k; Jhr. F. L. C. van Doorn met echtg.; P. A. van Noorden met echtg.; mej. A. W. van Noorden; F. N. van Noorden; P. A. van Noorden Jr.; R. van Eck; E. Coronel; J. de Benkelaar met echtg. en 2 k; mevr. G. J. G. ten Bruggen Cate, geb. Roelofs met 2 zoons; J. C. E. Mulock Houwer; mevr. H. M. de Hartog; H. K. A. Bakker; mevr. E. F. W. Schmutzler—Karthaus met dochter; mevr. P. A. A. F. Eijken geb. De Wilde met 2 k; A. C. J. Kroesen met echtg. en 2 k; A. Gonsalves; mej. H. van Bloemen Waanders; mevr. de wed. M. van Daalen—Weijergang; mej. A. Peijssel; jongh. J. C. A. J. Paulus; mevr. G. Lash met 4 k; mevr. S. M. J. Schönhals; mevr. wed. F. J. Klein; mevr. C. L. v. Bloemestein—geb. Van Agthoven met zoon; F. B. Lie; J. H. Th. Hoogvelt; Ch. E. E. Durand met echtg. en 3 k; W. C. den Boer met echtg.; G. E. A. Gresnich met echtg.; H. Kertogs; G. Stichter; P. J. Bodenstaff; J. van Damme; J. van Rijn; H. J. Mannie; L. Köhler; A. J. J. ten Kroode; H. F. Wiegand; benevens H. M. troepen en schepelingen; van Padang: C. Lulofs met echtg. en 5 k; J. G. der Kinderen met echtg. en d; mevr. M. W. Zeil-maker—Rogge met 3 k; mevr. B. J. Visscher en 1 k; F. N. de Charro van Kampen; jongh. Roijen; J. W. van der Lelij met echtg. en 2 k; luitenant Van Vuuren;

naar Padang: W. Corver met echtg.; mevr. F. M. Harthoorn en 3 k; H. Vierling met echtg.; mej. D. J. Grondijs; P. Grammel;

Passagierslijst van het s.s. Prins Willem II; gezagvoerder J. A. Beckering Vinckers; van West-Indië naar Amsterdam.

*G. J. C. Zimmerman en echtg.; J. Henriques; mevr. wed. A. F. Bos; J. B. P. L. Seiler en echtg.; H. A. Kooistra en echtg.; J. Apel, echtg. en k; R. L. Pian, echtg. en 2 k; F. J. van den Hatert, echtg. en 4 k; A. F. R. v. d. Berg; C. v. d. Geld; L. Dijkhuizen; J. A. Mentjox; A. Vermeulen; Th. A. N. van Neerbos.

* gemerkt gedebarkeerd te Havre.

W. DE WAAL,

's-Gravenhaagsche

Stoom-Tapijtreiniging en
Desinfectie-inrichting. :-:

Opgericht 1886.

Schenkweg 175-177. Tel.No. 140

J. G. LINSCHOTEN,

Aanleg voor

GAS- en WATERLEIDING.

Onderhoud van

GASGLOEILICHT.

Jacob v. d Doesstraat 72.

VACANT.

Stoom- Wasch & Strijkinrichting

J. C. ROOS & Zn.,

Loosduinscheweg 581.

—:— TELEFOON 2932. —:—

Kaas en Eieren. Natuurboter

Delftsche Roomboter-Inrichting „de Vereeniging”

DEN HAAG

PRINS HENDRIKSTR. 144 Tel. 2203.

B. J. W. DE GOEY.

Bestellingen worden aan huis bezorgd.



Levensverzek. Mij. Arnhem.

Maatsch. Kap. Eén miljoen gulden (volteekend).

Bijkantoor te 's-Gravenhage: Kettingstraat 23,
Directeur W. J. FONTEIN.

Bijkantoor te Batavia: Kali Besar,
Directeur J. WILDEMAN.



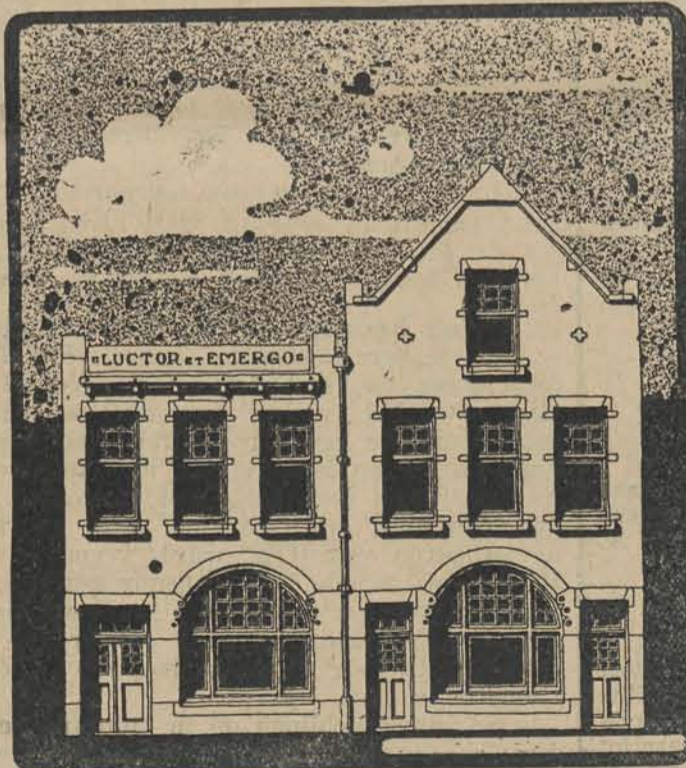
Generaal-Agent voor Nederl. W. H. Voet & Zonen Haarlem.

Verkrijgbaar in
alle voorname
Sigaren- en
winkels.

VACANT.

N.V. Electrische Drukkerij

„Luctor et Emergo”



Amalia van Solmsstraat 2=4,
Telephoonn. 4424 Den Haag.

J. S. DIJKHOF

Den Haag -- Mauritskade
Telef. Interc. 4212.

Koopt en verkoopt Effecten, vree
Geld, verzilvert Coupons, opent
kening-Courant tegen onderpand,
casseert Wissels en Kwitantien.

VACANT.

Gouden Medaille.

Parijs 1907



Internationale Tentoonstelling Hygiëne

Haargroeimiddelen

merk „CRINOFLOOR”

zijn de middelen waarvan men het me
succes kan verwachten. Men vrage
overtuiging daarvan aan, de vele attesten
herstelden, welke gaarne op aanvraag fra
thuis worden gezonden. Mondeling of schri
telijk ADVIES KOSTELOOS.

C. ROMEIJN, Haarkundige, Spui 25, Den Haag

Eenig eigenaar.

CONDITIE BILLIJK. - NAMAAK VERBODEN
Succes bijna altijd zeker.

VACANT.



INDISCHE VENDUTIE

MALAKKASTR.
72-74

Is het Soliedste Adres voor
hen die KOMEN om zich
installeeren en voor hen die
hun Inboedel 't voordeelige
van de hand wenschen te doen
zonder kosten voor den inzer
der.

Bergplaats voor Inboedelen
Verhuizingen en Transporten
GEOPEND van 9 tot 5 uur.

(Zondags gesloten.)
Teleph. No. 1554.